

**Antoninus Diana Panormitanus, Clericus Regularis, Doctor
Celeberrimus, Coram S. D. N. Alexandro VII. Episcoporum
Examinator, & Sancti Officij Regni Siciliae Consultor,
Coordinatus, Seu Omnes ...**

Diana, Antonino

Lugduni, M. DC. LXXX.

90. An Pontifex possit supplere consensum in matrimonio, vel saltem
præcipere, ut ab aliquibus contrahatur? Et an Deus aliquando conjunxerit
matrimonium inter aliquos sine illorum consensu? Ex part. ...

[urn:nbn:de:hbz:466:1-76359](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:hbz:466:1-76359)

Mosaica, *Leuiticus* 18. expirant Christi passione, & morte Quod intelligendum videtur, nisi Principes infideles, quorum dominio sub iantur, illis copiam fecerint patris legibus utendi, atque secundum illas viuendi. Nam in eo casu vim habent, non quia ipsorum Hebræorum leges essent, sed quia ab eorum Principibus infidelibus approbarentur, aut permitterentur.

3. Colligo *Secundo*. Principes Gentiles statuente impedimenta matrimonij dirimentia obligate etiam fideles in suis partibus commemorantes, qui civiliter sunt illis subiecti. Neque Ecclesia illis hanc potestatem, ut potest sibi non subditi potuit adimere, cum hoc ad bonum spirituale fidelium non sit absolute necessarium. Quare si aliquo impedimento dirimente a Principibus prædictis statuto, fideles isti contraherent, esset nullum matrimonium; quia ratio Sacramenti superaddita matrimonio fidelium, non impedit in Principibus potestatem statuendi impedimenta dirimentia, sed sola reseruat Pontificia, quæ ad Principes infideles extendi nequit. Neque enim constitutionibus Ecclesiasticis hanc sibi reseruantibus potestatem ardentur; ut habet *cap. quodammodo de diuortijs*. Ita Petrus.

4. Vnde Villalobos in *summa*, tom. 1. tract. 14. *diffic. 1. num. 5.* hæc ait: *Lo segundo se infiere, que si los Christianos que habitan en tierras de infideles contraxessen grado e prohibido entre ellos en los casos en que estan sujetos a sus leyes, de lo qual diximos en su lugar, seria el matrimonio nulo, como dice Sanchez, porque alli no ay reseruacion del Pontifice, que lo impide, y como en los demas contratos deuen guardar sus leyes tambien en este.*

5. Sed his non obstantibus, contrariam sententiam tenet Layman *lib. 5. tit. 10. part. 4. c. 1. n. 3.* ubi ita ait: Porro quod dicunt Sanchez, & Coninck, fideles subiectos Principibus Ethnicis astringi impedimenti matrimonij, iuxta ritum ac leges eorum ciuiles; id alij Doctores non meminerunt, contrariumque probabilius est, quod attinet ad impedimenta dirimentia, sicuti notauit Adamus Tannerus *de matrim. thes. 137.* Cum non excedat potestatem indirectam Ecclesiæ, omnes ubique terrarum degentes Christianos eximere legibus ciuilibus, & subicere Ecclesiasticis, quod attinet ad matrimonij validitatem, aut inualiditatem; Quippe cum plurimum propter Sacramenti dignitatem interfit, in hac re vniformitatem inter omnes Christianos existere. Hæc Layman; cuius sententiæ ego libenter adhaereo, & ad illam magis firmandam adduco auctoritatem Caspensi in *curso Theol. tom. 2. tr. 26. disp. 9. sect. 1. n. 5.* ubi ita asserit. Inferitur *Secundo*. Si aliquis Christianus sit subditus Regis infidelis, qui pro sua republica aliqua instituit impedimenta dirimentia, eundem Christianum non subiacere his impedimentis, sed solum subiecti status ab Ecclesia, quia in eo articulo non est subditus illius Regis, sed solius Ecclesiæ: eo vel maxime, quia eius matrimonium contrahendum est verè Sacramentum. Vnde à contratio inferitur, si aliqui Iudæus, v. g. sit subditus Regis infidelis in illis seruandis impedimentis subiacere eidem Regi, quia neque ipse est Christianus, neque eius matrimonium Sacramentum. Quod si subditus sit Romani Pontificis (ut Romæ Iudæi degentes) ei non subiacet in statutis impedimentis in Ecclesia pro solis baptizatis. Ceterum si Romanus Pontifex, ut dominus temporalis eorum, veller eis statuere impedimenta, tenerentur ipsi Iudæi iis impedimentis, cum hæc iam non conferentur Ecclesiastica, sed pure civilia. Sic ille; cui adde Auerlam *de sacrament. Matrimon. quest. 9. sect. 2.* & ante omnes

Capientissimum Basilium Pontium *lib. 6. cap. 1. num. 7.*

RESOL. XC.

An Pontifex possit supplere consensum in matrimonio, vel saltem præcipere, et ab aliquibus contrahatur?

Et an Deus aliquando coniunxerit matrimonium inter aliquos sine illorum consensu? Ex part. 8. tract. 1. Resol. 82.

§. 1. **R**espondeo aliquos asserere, neque Deum de potentia absoluta posse supplere consensum in matrimonio. Ita docet Pontius *de matrim. lib. 2. c. 3.* Ochagavia *de Sacram. tr. 2. q. 8. n. 2.* Sanchez *1. 2. disp. 26. n. 5.* & alij. Probat *Primo*, quia matrimonium, ut sic, est coniunctio animorum, quæ sine consensuum vnione non potest intelligi. *Secundo*, Deus non potest constituere relationem in aliquo absque fundamento, puta paternitatem absque generatione: vinculum autem hoc relatio est, cuius fundamentum est consensuum. *Tertio*, matrimonium est traditio ad statum matrimoniale, sicut votum est traditio ad religionis statum: ergo sicut hoc nulla ratione fieri potest absque venientis consensu, ita nec illud. *Quarto*, copulatio animorum inter coniuges pendet ab illorum voluntate, & consensu, non tantum in genere causæ efficientis, sed quodammodo etiam in genere causæ formalis; sicut visio pendet à potentia visiva, & coniunctio affectiva amantibus, & amati, ab amore voluntatis: hæc autem fieri nequeant absque propriis causis.

2. Sed mihi placet omnino contraria quam tenet Henriquez, & Coninck, quos citat & sequitur Hurtadus *de matrim. disp. 3. difficult. 6.* Quibus adde Maratium *disp. 7. sect. 1. Auerlam de Sacram. Matrim. q. 3. sect. 1.* Valentiam *tom. 4. disp. 10. quest. 3. punct. 1.* Tannerum & Caspensem *ubi infra* Becanum *de Sacram. cap. 45.* & alios. Dico itaque quod potest Deus de absoluta sua potentia facere inter duos matrimonium, non accedente consensu. *Ratio prima*: Consensus est causæ efficientis se solo potest viam supplere, ut sine sole potest illuminare, sine alimento potest vitam animalium conseruare, sicut se solo nullo interueniente auxilio alicuius efficientis, mundum ex nihilo produxit. Ergo etiam poterit absque consensu inter duos stabilire matrimonium. *Ratio secunda*: Deus tanquam Dominus absolutus habet potestatis plenitudinem, non solum in bona sed etiam in vitam, & in corpus cuiuslibet hominis, Sed Deus potest alicuius bona alteri tradere illo inuito, sicut Aegyptiorum tradidit Hebræis. Ergo & corpus vnus potest tradere in potestatem alterius ad vsum matrimonij. *Ratio tertia*: Deus maiorem habet potestatem in hominem, quam homo in semetipsum. Sed homines suis propriis voluntatibus possunt se in matrimonium colligare, factio inter se patet; ergo & Deus, qui est Dominus voluntatis humanæ, poterit sine consensu voluntatum stabilire matrimonium; quod enim facit consensuum voluntatum in matrimonio, hoc Deus se solo poterit facere.

3. Sed aliquis curiosus inquireret, an Deus aliquando coniunxerit matrimonium inter aliquos sine illorum consensu. Respondeo; Victoria existimat duplex tale matrimonium existisse. *Primo*, quando adduxit Deus Enam ad Adam, Nam de illorum consensu in matrimonium nihil expressum habet sacra Scriptura. Quod enim Adam dixit, expergefactus, *Hoc os ex ossibus meis*, id, (ut docet D. Augustinus) locutus est spiritu Prophætico.

Prophetic. Vnde videtur illud matrimonium iuncti diuino esse perfectum. *Secundo*, accidit in coniugio Osee, cui Dominus præcepit: *Accipe tibi uxorem fornicariam*. Nam mulieres fornicarias sine illarum consensu tradidit Deus in potestatem illius.

4. Verisimilius tamen est, vt cum Soto dicamus in 4. dist. 27. quæst. 1. art. 2. vbi dicit: Non est credibile, quod Deus aliquos coniunxerit in matrimonium sine illorum consensu. Et cum dicit sacra Scriptura, quod Deus adduxit Euam ad Adam, illa adductio potuit fieri cum consensu libero Euz. Nam Deus omnia suauiter disposuit; & hoc maxime in statu innocentie seruauit. Idem de matrimonio Osee intelligendum, cum Deus illi præcepit, accipere mulierem, videlicet, accedente illius consensu, quia sciebat Deus illam consensuram, & vt consentiret id facturus erat.

5. His tamen non obstantibus, quoad primum dubium propositum respondeo, quod potuit Deus hanc potestatem communicare Ecclesie, non tamen communicauit. Ratio, quia non expediebat; tale enim matrimonium esset violentum: sed nullum violentum est perpetuum, quia est dissolubile. Deinde sic violenter coniuncti nullum amorem mutuum inter se retinent; nec debitam curam proli; quia quod quis non eligit, etiam non diligit & facile contemnit, vt ait Papa Nicolaus 2. cap. 2. cap. præfens. Vnde nulla potestas, neque Ecclesiastica, neque ciuilis, potest inter aliquos constituere matrimonium sine illorum consensu. Quod confirmatur: tum quia aliis pari modo vinculum matrimoniale potest humana potestate dissolui. Tum quia cum matrimonium sua natura ad sobolis educationem, mutuamque amorem ordinatur, aduersatur fini ac naturæ eiusdem, vt aliena voluntate hominis coalescat, per quam subortus inde defectus compensari nullo modo potest; secus fieri aliis contractibus, in quibus etiam solis Ecclesie sine Reipublica maius dominium habet, quam homo ipse.

6. Nec obstat cap. his qui fidem 3. de sponsalibus, vbi dicitur, sponsalia transire in matrimonium per copulam subsequutam. & ex cap. final. de conditionibus appo. vbi etiam dicitur, matrimonium sub conditione impossibili contractum esse validum; & tamen in his casibus deficit consensus contrahendi: ergo potest Ecclesia absque coniugum consensu eos vinculo coniugali associare. Respondetur, in neutro ex illis casibus in foro interno matrimonium fieri, si consensus deficiat: tamen, quia ex facto ab Ecclesia præsumitur talis consensus, in foro exteriori matrimonium validum esse iudicat, & probationem disensus contra talem præsumptionem non admittit.

7. Obicitur secundo, quia Eugenius I V. dixit, causam efficientem matrimonij regulariter esse mutuam consensum contrahentium; ergo aliquando extra motum ordinarij potest esse aliud, neque humana potestas, causa efficiens matrimonij, hoc est, vinculi coniugalis, vt supra, exposuimus. Respondetur, particulam, regulariter, non esse construendam cum illo verbo, mutui consensus, sed cum illo, per verba de præfens expressis; quia expressio et si regulariter fiat per verba, quandoque tamen fit per nutus, & alia signa, vt in iure continetur, &c.

8. Quoad secundum dubium, assero, quod licet non possit Pontifex supplere consensum in matrimonio, potest tamen ex aliqua iusta causa, cogere aliquos ad contrahendum. Et ita tenet Adamus Opatouius de Sacrament. tract. de matrimonio, disp. 2. quæst. 7. num. 67. vbi sic ait: Nota quod licet potestas Ecclesiastica non possit supplere consensum, potest tamen licite aliquos cogere ad matrimonium contrahendum, quando est publica necessitas. Et ratio est prima, quia

Ecclesia in corpora hominum, licet non habeat directum dominium, habet tamen indirectum. Ratio secunda, quia quilibet Christianus obligatur obtemperare Ecclesie, sub reatu peccati mortalis, quando illi aliquid iustum, honestum, idemque vtile præcipitur. Vnde tali causa postulante, videlicet necessitate publica, potest Ecclesia aliquos in particulari obligare ad matrimonium. Ita ille; cui addit Caspensem in cursu Theologico, tom. 2. tract. 26. disput. 3. sect. 1. num. 8. Tannerum tom. 4. disp. 7. quæst. 3. dub. 7. n. 146. Henriquez lib. 11. cap. 6. num. 11. & Sanchez lib. 2. disp. 27. num. 3.

RESOL. XCI.

An Pontifex possit constituere impedimenta dirimentia, & potuerit irritare matrimonium clandestinum, vt patet in Concilio Tridentino sess. 24. cap. 1. de Matrim.

Et an sit licitum contrahere matrimonium clandestinum, ita vt sit ratum?

Et notatur Ecclesiam habere potestatem ad irritandos contractus immediate, & directe ad reddendos eos nullos, & habere etiam potestatem ad irritandas personas ad tales contractus, quod est irritare ipsos contractus indirecte. Ex part. 8. tract. 1. Resol. 59.

§. 1. V idetur negatiue respondendum. Primo, quia Ecclesia non recepit à Christo potestatem Excellentie, vnde non potest mutare substantiam Sacramentorum; ergo Pontifex non potuit inhabiles personas facere, quia hæ personæ sunt materia matrimonij. Secundo, matrimonium clandestinum est validum de iure naturæ: ergo Ecclesia non potuit illud irritare, quia nequit ius naturæ mutare. Et ideo ex his rationibus, quidam ex Catholicis olim, priusquam res hæc ab Ecclesia in Conc. Trid. esset definita, ea de re vehementer doctarunt, ita vt quadraginta Episcopi, multique alij DD. qui ad Conc. Trid. conuenerant, in ea fuerint sententia, Ecclesiam non posse matrimonia clandestina, adeoque impedimentum dirimens matrimonij constituere. Eademque ratione Ruardus Tapperus artic. 20. rem ferè indcisam reliquit: an possit Ecclesia irritare, subiuungens, si Ecclesia irritet, falsæ innuiti præsumptioni fraudis, ac proinde cessante fraude, valere matrimonium. Et apud Sanchez lib. 3. disput. 4. num. 1. refertur etiam Sotus in 4. dist. 28. quæst. 1. art. 1. in solutione ad 1. quasi id similiter indcisum reliquerit, iudicibusque Ecclesie definiendum; sed quod apud eum non reperitur, cum potius contrarium expresse doceat in 4. dist. 34. quæst. 1. art. 1. Alij verò concedunt quidem, Ecclesiam posse matrimonium irritare indirecte, nimirum inhabilitando personas, non autem directe annullando immediatè ipsam contractum, vt inferius dicitur. Cæterum nunc ex fide constat, Ecclesiam posse eiusmodi impedimenta constituere, quod quæ ratione, & quouique fieri possit sequentibus assertionibus declaratur.

2. Sed his non obstantibus certam esse contrariam sententiam patet ex definitione Concil. Trid. Dico igitur, quamvis iure ipso naturali vnusquisque liber est ad contrahendum etiam clandestinè, hoc est, ex sua creatione, & ex conditione naturæ suæ, rectè dicitur, quod quis habeat facultatem ad contrahendum matrimonium illud; verum ius hoc non est præcepti, sed permissionis, & idem est, quod facultas ad contrahendum: quamvis autem iuri naturali, vel diuino, quod est præcepti, nulla lege humana, etiam Ecclesiastica derogari possit, etiam per modum conditionis

ANNAE
OMNIA
VOL. III. IV. V
E. III